

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Altundag M.Ü. 2022. Migration dynamics of soaring birds between autumn 2015 and spring 2019 at the Belen pass and associated threats. Sandgrouse 44: 143-156.

Op diverse plekken in Turkije vindt gestuwde roofvogeltrek plaats, plekken waar de roofvogels van het massieve achterland in een fuik terechtkomen alvorens uit te waaieren over Afrika (of, indien op de terugweg, over hun Europees-Aziatische broedgebied). Een van die plekken is de Belenpas in ZO-Turkije, vanwaar ze het Midden-Oosten insteken. In 2015-19 werd daar in voor- en jaar langdurig geteld. Het leverde in totaal ruim 650.000 roofvogels op, variërend van 53.000 tot 144.000 per seizoen (in voorjaar grotere aantallen dan in najaar). De flessenhals bij Belen is vooral belangrijk voor Ooievaar, Wespendif (alleen in najaar), Schreeuwend (vooral najaar) en Buizerd. Steppenarend, die bij Batumi (Kaukasus) algemeen is als doortrekker, ontbreekt vrijwel geheel (slechts 44 stuks). Een mooie aanvulling op eerdere tellingen op deze plek, en op die in Klein-Azië in het bijzonder. Op deze plek vindt, zoals overal in Georgië en Turkije, illegaal afschot plaats, maar dat is niets vergeleken met wat ze te wachten staat in het Midden-Oosten, het Sodom en Gomorra dat ze moeten passeren alvorens in Afrika in iets rustiger vaarwater te belanden. (meltem-kingfisher@hotmail.com).

Andreyenkova N.G. et al. 2021. Phylogeography and demographic history of the black kite *Milvus migrans*, a widespread raptor in Eurasia, Australia and Africa. J. Avian Biol. 2021: e0822.

Waanzinnige soort, die Zwarte Wouw, reuzenverspreiding dat vrijwel het hele Euraziatische continent (*migrans* en *lineatus*) inclusief India (*govinda*) omvat, plus Australië (*affinis*) en Afrika (*aegyptius* en *parasitus*) (zie ook Literak et al. 2022). Alleen al de Europese populatie bevat 162.000-218.000 exemplaren, en dat is nog maar 10% van de wereldpopulatie. De Europese *migrans* overlapt met de West-Siberische *lineatus*, en die zone van overlap (en hybridisatie) wordt alleen maar groter en breidt zich naar Oost-Europa uit. De samensmelting van deze twee ondersoorten stamt van na het Pleistoceen, toen het klimaat wat milder werd. Een deel van het succes van Zwarte Wouwen zit hem in de ruime natale dispersie, die tot ver over de 100 km kan gaan en zodoende gemakkelijk tot kolonisatie kan leiden van verderaf gelegen gebieden. De afname in de tweede helft van de vorige eeuw had te maken met economische groei en gifgebruik. In Rusland is de recente neergang van de economie juist weer gunstig gebleken en neemt de soort toe (in Europa wordt de stand stabiel geacht, maar er zijn tekenen van lichte groei). De splitsing van Zwarte Wouw in onderscheiden groepen is nog niet sterk genoeg om reproductieve isolatie te bewerkstelligen; alle ondersoorten kunnen met elkaar kruisen en levensvatbare jongen grootbrengen. Alleen de Afrikaanse soorten zijn nog enigszins duister en verdienen meer aandacht. (anata@mcb.nsc.ru).

Aresu M. et al. 2022. Modelling the effect of environmental variables on the reproductive success of Griffon Vulture (*Gyps fulvus*) in Sardinia, Italy. *Ibis* 164: 255-266.

De Vale Gieren van Sardinië werden in een model gestopt met acht omgevingsvariabelen als voorspellers van broedsucces. De gegevens waren in 1979-2018 verzameld aan 197 nesten (met in totaal 992 broedpogingen). En natuurlijk kwam er wat uit, namelijk dat wat je erin stopt. Zo moeten we geloven dat het beste broedsucces werd behaald door nesten (eigenlijk: paren die daar nestelen) die geëxposeerd waren op de wind, niet waren afgeschermd van de elementen, waar de omringende vegetatie uit struikgewas en begraasde gebieden bestond en weinig menselijke verstoring optrad. En dan ook nog in jaren met weinig regenval. En dat moet worden gebruikt bij het ontwikkelen van een beschermingsprogramma, of beter gezegd, in hun eigen woorden: het faciliteert ruimtelijk expliciete keuzes bij het maken van beslissingen op beschermingsniveau. Het zal wel. Met biologie heeft het niets te maken. Dit soort ‘onderzoek’ woekert inmiddels op grote schaal binnen de biologie, maar het is zelfs niet in staat om uit te leggen waarom de populatie op Sardinië is toegenomen tussen 1980 en 2018. Gelukkig geloven de auteurs heilig in hun werk, wat ook wel weer iets moois heeft. Tevreden onderzoekers!

Audinet J.-P. et al. 2021. Searching the effectiveness within conservation projects: Applying the Swiss Cheese Theory to the creation of a supplementary feeding station for the Black Kite *Milvus migrans* in central Italy. *Avocetta* 45: 183-191.

Vooruit dan, omdat-ie zo leuk is, en veelbetekenend ook. Maar liefst 7 Italianen maken zich druk over het bijvoederen van Zwarte Wouwen volgens een ‘linear accident causation model’ (een kleren-van-de-keizer-dingetje overgewaaid uit Zwitserland), waarbij het uitsluitend gaat over de ‘trajecten’ die moeten worden bewandeld om een en ander van de grond te krijgen, en met welke afremmende bureaucratie dat gepaard gaat. Waarbij bedacht moet worden dat de wouwies helemaal niet bijgevoerd hoeven te worden (slechts een bedenksel van beschermers om zichzelf aan het werk te houden), en dat er geen spatje biologie aan te pas komt. Wie denkt dat beschermingsgekte alleen in Nederland hoogtij viert, weet dan dat het overal gaande is. Gelukkig trekken de Zwarte Wouwen (of wat dan ook) zich niets aan van beschermers (zie ook Andreyenkova hierboven, voor een bredere kijk op deze wouw, zonder bureaucratie). Of anders wel Literak et al. hieronder.

Baumbusch R., Morandini V., Urios V. & Ferrer M. 2021. Blood plasma biochemistry and the effects of age, sex, and captivity in Short-toed Snake Eagles (*Circaetus gallicus*). *J. Ornithol.* 162: 1141-1151.

De chemische samenstelling van het bloedplasma bevat talloze handvatten die de conditie van een vogel beter weergeven dan metingen of wegingen (dat laatste in de biologie de gebruikelijke manier van werken bij vogels die worden gevangen om ze een ring of zender te geven). Dat blijkt ook uit deze studie aan Slangenarenden die in Spanje werden gevangen (21 mannen en 24 vrouwen), waar vooral werd gekeken naar het ureum (een afvalstof bij de eiwitstofwisseling in de lever; een hoge waarde betekent een slechtere conditie). Ze vonden dat laat geboren jongen een hogere ureumwaarde hadden, en zich in een slechtere voedingstoestand bevonden dan vroeg geboren jongen.

Jonge Slangenarenden in gevangenschap die onbeperkt voedsel kregen hadden lagere ureumwaarden dan wild levende jongen. Als je alleen naar het gewicht van de jongen zou hebben gekeken, had je het probleem gehad of de vogels wel/niet net een maaltijd hadden genoten, wel/niet zich net hadden leeggepoept of wel/niet uitgedroogd waren (allemaal zaken die variaties in ‘conditie’ opleveren waarvoor niet valt te corrigeren). Helaas is de eenvoudige veldwaarnemer vooralsnog gedoemd zich te behelpen met wat hij kan meezeulen het veld in, zoals daar zijn klimijzers, meetlat, schuifmaat en weegapparaatje (en steeds vaker een bril). Maar dat is altijd nog beter dan een vogel alleen maar te ringen. (mferrer@ebd.csic.es).

Bergmanis U. & Aunins A. 2021. Diet composition and food supply of the Lesser Spotted Eagle *Clanga pomarina* in the core area of its breeding range. *Bird Study* 68: 319-329.

In Litouwen broeden Schreeuwarenden met een dichtheid van 21-33 paar/100 km². In 2008-13 werden een aantal nesten per videocamera gemonitord, in totaal gedurende 10.805 uur (2161 uur/nest). Geen kattenpis dus. Aan de hand van de beelden kon het aandeel van de geslachten in de prooiaanvoer worden bepaald (overwegend een manning, al waren er enkele nesten waarbij de vrouw in de jongenfase een aanzienlijke bijdrage leverde). Van de aangevoerde prooien was de overweldigende meerderheid kikker (45%) of muis (43%), maar in termen van biomassa waren muizen belangrijker (51%, tegen 29% kikker). Opmerkelijk was dat vrouwen meer kikkers (en weinig muizen) aanbrachten dan mannen. In de nestjongenfase werden gemiddeld 6.9 prooien (variatie: 0-20) op het nest gebracht. Voor zonsopgang gebeurde dat zelden, en de piek in prooiaanvoer viel 3-4 uur na zonsopkomst. Prooiaanvoer viel overwegend 3-7 na zonsopkomst, onafhankelijk van broedstadium. (u.bergmanis@lvm.lv).

Cauli F. et al. 2022. Feeding habits of the Short-toed Eagle *Circaetus gallicus* during the breeding period in Central Italy. *Avocetta* 46: 7-18.

Met behulp van camera's, en aangevuld met prooiresten op nesten, werd bij 5 nesten in Midden-Italië de prooikeuze van Slangenarenden bekeken. Ze ving 5 soorten slangen (247 prooien, 94% slang), met een sterke voorkeur voor *Hierophis viridiflavus* (83%). Die laatste soort is sterk toegenomen, zowel zijn aanwezigheid in het terrein als zijnde onderdeel van het menu van Slangenarenden (in vergelijking met onderzoek in 1980-85). Die toename leidde tot een vereenvoudiging van het menu, zeker in vergelijking met andere populaties van Slangenarenden in het Mediterrane gebied (meer soorten slangen, aangevuld met wat hagedissen, amfibieën, zoogdieren, schildpadden en vogels; maar voor alle gebieden geldt dat slangen >95% van het menu uitmaken). Per nest werd per dag gemiddeld 1.6 slang aangebracht (+/- 0.8, spreiding 1-4). De aanvoer was het sterkst rond 10-11 uur, maar liep van 6-19 uur. (dinicola.matteo@hsr.it).

De Rosa D. et al. 2021. A vanishing raptor in a Mediterranean island: an updated picture of Red kite (*Milvus milvus*) in Sardinia, Italy. *Riv. Ital. Ornithol.* 91: 39-44.

In de 19de eeuw was de Rode Wouw een algemene broedvogel in Sardinië. Vanaf halverwege de vorige eeuw begon de stand te zakken. Vanaf 1970 is de soort bijgehouden. In 2018-20 zaten er nog maar 10-13 paren op het eiland, in een gebied van 3440 km² in de NW-hoek. Het aantal overwinterraars beliep 30-40 in 2018/19 en 2019/20, maar was gestegen naar 90-110 in 2020/21.

Dykstra C.R. et al. 2021. Habitat and weather conditions influence reproductive rates of suburban and rural Red-shouldered Hawks *Buteo lineatus*. Ibis 163: 623-640.

Het aandeel paren dat een broedpoging deed binnen populaties van rurale en suburbane Roodschouderbuizerds in Ohio verschilde nauwelijks van elkaar (studie in 1997-2016). Dat gold ook voor het aantal jongen per paar dat ze grootbrachten (resp. 1.56 en 1.54), en voor het nestsucces (voor beide populaties 58.9%). Allerlei weers- en omgevingsvariabelen waren van invloed op het broedsucces, waaronder temperaturen in mei (hoge waren gunstig) en aandeel naaldbos in de nabijheid van het nest (veel bos was gunstig); omgekeerd hadden een hoge apriltemperatuur en een hoog aandeel grasland een ongunstige uitwerking (ook hier geldt: wat je in het model stopt, komt er weer uit, dus het blijft wat de gek ervoor geeft). De aanwezigheid van mensen in het suburbane broedgebied was niet van invloed, wat aangeeft dat deze buizerdsoort zich goed kan aanpassen aan mensen. (cheryldykstra@gmail.com).

Engler M. & Krone O. 2022. Movement patterns of the White-tailed Sea Eagle (*Haliaeetus albicilla*): post-fledging behaviour, natal dispersal and the role of the natal environment. Ibis 164: 188-201.

Tussen 2004 en 2016 werden in Mecklenburg, NO-Duitsland, 31 zenders op juveniele Zearenden gezet. De zenders gaven de posities van de vogels eens per 30 minuten tot eens per dag. In dit stuk wordt gekeken naar het uitzwerfgedrag van jonge Zearenden vanaf de geboorteplaats. Ze verlieten het nest tussen 29 mei en 22 juli (gemiddeld 25 juni), op een leeftijd van gemiddeld 72 dagen (geen verschil tussen mannen en vrouwen). Ze maakten al snel uitgebreide uitstapjes naar omliggende gebieden, gemiddeld binnen de 10 km maar oplopend tot 68 km, alvorens terug te komen naar de geboorteplaats (90% van de excursies duurde minder dan 5 dagen). Echte dispersie viel tussen begin augustus en half december (gemiddeld 93 dagen na het uitvliegen, bij een leeftijd van 148 dagen). Als er rond de geboorteplaats minstens één fors wetland aanwezig was, kon dat tot uitstel van dispersie leiden (scheelde ruim drie weken). In het voorjaar volgend op het geboortjaar zaten de jonge arenden gemiddeld het verst van de geboorteplaats af, maar daarna liep die afstand terug. Na een jaar zaten ze vaak alweer op korter dan 20 km van hun geboorteplaats af. Dit gedrag heeft belangrijke consequenties voor menselijke activiteiten rond nesten, zeker waar menselijke aanwezigheid sowieso nadrukkelijk is. Tot zeker eind september moeten nesten dezelfde strikte bescherming hebben als gebruikelijk in de broedtijd, en ook daarna is het aan te raden menselijke activiteiten rond nesten zoveel mogelijk te verbieden. (marcengler13@gmail.com).

Fernández-Gómez F. et al. 2022. Food subsidies shape age structure in a top avian scavenger. Avian Conserv. Ecol. 17, issue 1, Article 23.

Wat de auteurs proberen te vertellen, is dat vooral onvolwassen Vale Gieren (1-5 kalenderjaar) hebben geprofiteerd van de verslappening van de regelgeving rond het dumpen van dode dieren in het veld vanaf 2014. Op basis van foto's en zichtwaarnemingen zagen ze een sterke relatieve toename van jonge gieren op dumpplekken van dode dieren. Op losse kadavers verspreid in het veld zaten vooral volwassen gieren. Het lijkt erop dat de veranderde regelgeving de jongelingen in

de kaart heeft gespeeld, althans in de Ebro-vallei waar deze studie zich afspeelde. (lolafdezgomez@gmail.com).

Fozzi A. et al. 2020. First successful breeding of Osprey *Pandion haliaetus* in Sardinia since 1968. Riv. Ital. Ornithol. 90: 85-90.

In 2020 broedde er een paartje Visarend aan de NW-kust van Sardinië op een klifnest, waar in 2011 pogingen waren ondernomen om Visarenden te lokken (die al sinds 1968 waren uitgestorven als broedvogel). Het paar startte rond 15 april met de eileg; de jongen vlogen uit op 9 en 11 juli. Het paar had het geluk dat een griepepidemie rust in het terrein had gebracht (weinig mensen). De vrouw van dit paar was ongeringd, de man droeg een groene kleurring die hij als nestjong in 2014 op Corsica aangelegd had gekregen.

Hageman G. 2021. Een Torenvalk in de tuin. De Strandloper 53: 14-15.

Een op 16 november 2020 opgehangen torenvalkenkast bij Noordwijkerhout kreeg op 1 januari 2021 voor het eerst bezoek van een valk. Op 13 april werd er balts gezien, op 24 april nog geen eieren, op 6 mei echter 3 eieren. Op 10 juni was er een ei bijgelegd, aangroeiend naar een vervolglegsel van 3 eieren (20 juni, samen met het eerste legsel van 3 eieren). Op 11 juli lagen er 2 pas geboren jongen in het nest, op 18 juli drie jongen. Op 3 augustus werden ze geringd (227, 231 en 200 g); twee daarvan vlogen uit (10 augustus), het kleinste haalde het niet en lag dood in de kast. Ziedaar hoeveel plezier een nestkast kan opleveren.

Furnas B.J. et al. 2022. Rapid growth of the Swainson's Hawk population in California since 2005. Ornithol. Appl. 124: 1-12.

Tellingen in Californië in 2005, 2006, 2016 en 2018 aan Swainson's Buizerds werden modelmatig opgepimpt en kwamen uit op een sterke toename van jaarlijks 13.9%. Dat is nogal wat. De auteurs voelen zelf ook nattigheid, want hoewel overal in de VS een lichte toename plaatsvindt (na een eerdere crash), is de omvorming van Californië in een intensief fruitteeltgebied niet bepaald gunstig voor buizerds. De toename kan niet echt verklaard worden, afgezien van wat ad hoc palaver. De aanbeveling is dan ook: beter tellen, gestructureerder, vaker. Hear hear.

Grasso N. & Sartirana F. 2021. Summer observations of Eleonora's Falcon (*Falco eleonora*) in the Stura Valley (South Western Alps). Riv. Ital. Ornithol. 91: 55-56.

In Piedmont werden in 1999-2020 12 Eleonora's Valken gezien, allemaal 2de kalenderjaar vogels, dus vermoedelijk zwervende niet-broeders. De toename van het aantal waarnemingen hangt samen met de toename van aantal en kwaliteit van de vogelaars.

Heavisides A. 2020. Another instance of Hen Harrier preying on Teal on Islay. Scottish Birds 40: 127.

Een reactie op Jardine (zie daar), namelijk ook een vrouw Blauwe Kiekendief die 's winters een Wintertaling ving (die op de kant zat), en die vervolgens kwijt raakte aan een Buizerd.

Horváth M., Karykin I., Juhász T., Zinevich L., Kalosca B. & Harshzthy L. 2022. First breeding records of Steppe Eagles *Aquila nipalensis* in Turkey in the twenty-first century. Sandgrouse 44: 169-174.

Aan de uiterste zuidwestgrens van hun verspreiding is het onduidelijk waar nog wel/niet Steppenarenden broeden. In Turkije werd broeden wel vermoed, maar de periode 1980-2002 leverde geen enkel bewijs. Pas in 2003 werd een nest met jongen gevonden op de Anatolische Hoogvlakte. Een zoektocht in 2015 leverde nog eens acht potentiële broedplaatsen op, waarvan drie met een broedende vogel, één met een paar en één met een actief nest (op de overige vier plekken werden volwassen vogels gezien). De nesten in Centraal Anatolië lagen 8.8 en 17.6 km van elkaar, een lage dichtheid vergeleken met die in het broedbolwerk in Rusland en Kazachstan. Er broeden vast nog wel meer Steppenarenden in Turkije, maar dik gezaaid zijn ze zeker niet. (horvath.marton@mme.hu).

Jardine D.C. 2020. Attempted capture of Teal by female Hen Harrier on Islay. Scottish Birds 40: 125-126.

Een vrouwtje Blauwe Kiekendief pakte een mannetje Wintertaling op het water bij de kop en sleepte die naar de kant waar ze begon te plukken. Binnen de kortste keren verschenen er geïnteresseerde Blauwe Reigers en Bonte Kraaien, maar het was een Grote Mantelmeeuw die uiteindelijk de prooi aftroggelde en ermee verdween.

Kéry M. et al. 2022. Spatio-temporal variation in post-recovery dynamics in a large Peregrine Falcon (*Falco peregrinus*) population in the Jura mountains 2000-2020. Ibis 164: 217-239.

Tussen 2000 en 2020 werd de complete Jura op Slechtvalken uitgekamd, geen kattenpis want 16.300 km² landschap met nogal wat gebergte. Het gebied bevat 420 nestlocaties, waarvan er jaarlijks ongeveer 60% werden bekeken. Afhankelijk het gedeelte van de Jura piekte de populatie van broedende Slechtvalken in 2002, 2005 of 2007. Allemaal hadden de deelpopulaties gemeen dat ze daarna afnamen met 4-38%. De oorzaak: oehoes, vervolging en verstoring door mensen. Oehoes zijn vooral in de noordelijke Jura geduchte inpikkers van nestplaatsen van Slechtvalken geworden, zo niet in de zuidelijke Jura (om onbekende redenen). En jawel, is het niet verbazingwekkend hoe snel een grote populatie kan herstellen en opnieuw kan instorten! Die paar decennia zijn peanuts. Het laat zien dat de tellers en nestenvolgers geen moment kunnen verslappen. De auteurs heffen tegelijk het vingertje over het inputen van ontbrekende gegevens via modellen: dat kan wel, maar alleen als de wel/niet bezochte nesten random gekozen zijn in het studiegebied (en dat zijn ze niet) (marc.kery@vogelwarte.ch).

Literak I. et al. 2022. Black Kites on a flyway between Western Siberia and the Indian Subcontinent. Scient. Rep. (2022)12:5581.

Van Europese Zwarte Wouwen is alles wel zo'n beetje bekend (grapje), zo niet voor de ondersoort die in West-Siberië broedt (*lineatus*). Negentien werden er daarom met een zender uitgerust, representatief voor twee subpopulaties (beide in Altai, eentje gemengd *migrans/lineatus* in Biysk, de andere puur *lineatus* in Kosh-Agach). Ze vlogen in gescheiden trekbanen min of meer ZW, via de westelijke Himalaya-corridor en Oost-Afghanistan naar wintergebieden in N- en O-Pakistan en West-India (de Biysk-groep), of anders - *lineatus* dus - via de Tian-Shan en trans-Karakoram naar Noord en Midden West-India en O-Pakistan. De vliegbaan naar en van het wintergebied was gemiddeld 9191 km lang (variërend van 6400-12.000 km) en verschilde niet in later jaren (trekbaan noch afstand). De trek in het najaar deed er langer over dan in het

voorjaar, namelijk resp. 36 en 23 dagen (met resp. 23 en 21 reisdagen), maar over de passage van de Himalaya deden ze even lang (wat niet zo gek was, omdat de windomstandigheden daar voor allerlei problemen konden zorgen). In het voorjaar werd 165 km/dag gevlogen, in het najaar 106 km. De vrouwen maakten in het najaar vaker van stopovers gebruik (0.6 stopovers/trip, met gemiddeld 9 dagen per stopover), tegen 0.3 in het voorjaar (1 dag per stopover). De nabroedtijdse omzwervingen varieerden enorm in oppervlak en tijdsduur. Sommige vrouwen taaiden rechtstreeks af naar de wintergebieden, andere zwierven eerst rond en bestreken dan soms meer 1000 km². In de wintergebieden verbleven de vogels zonder uitzondering in de lager gelegen gebieden met een hoge, zoals dat tegenwoordig in een wetenschappelijk blaadje wordt genoemd, menselijke voetafdruk (met andere woorden: het barstte er van de mensen). Als ze de Himalaya moesten oversteken, deden ze dat het liefst met rugwind, waarbij ze soms op 5000 m hoogte konden overnachten (als het weer tegen zat). Maar ze hielden er een ruim repertoire van vlieggedragingen op na, waarmee ze subtiel inspeelden op weervariabelen tijdens de trek.

Littlewood N. & Toney R. 2020. Goshawk ‘playing’ with pine cones and twigs in North-east Scotland. *Scottish Birds* 40: 316-317.

Met een videocameraval werd een juveniel vrouwtje Havik betrapt die in december bezig was met dennenkegels en takjes te ‘vangen’. Ze gooide kegels en takjes weg met de snavel en sprong er dan achteraan en greep vervolgens toe. Ook fladdersprong ze omhoog om vervolgens toe te grijpen. (Al beschreven door Luuk Tinbergen voor jonge Torenavalken, met klassieke tekeningen, 1935, *De Levende Natuur* 40: 39-46.)

Lohmus A. 2021. Short-term impacts of clear-felling and thinning on breeding birds in forests. *Hirundo* 34: 1-19.

Kaalkap en dunningen in 15% van een onderzoeksgebied in een bos in Estland resulteerde in een verlies aan broedvogels van 13% in het jaar erop. Van de 17 soorten verdween er eentje geheel. Sommige soorten waren gevoeliger voor kaalkap dan andere (fluiters, bijvoorbeeld, meden de omgeving van kaalkappen). De verliezen waren groter in bossen op de rijkere gronden (waar vellingen intensiever waren). Hoe dit cumulatief uitwerkt, is onbekend.

McCarthy A. et al. 2021. Landscape and temporal influences on the winter diet of a threatened diurnal raptor, the Hen Harrier *Circus cyaneus*. *Bird Study* 68: 408-421.

Op elf roestplaatsen in Ierland werden in 2019-21 1117 braakballen verzameld. In 96% van de braakballen werden vogelresten aangetroffen, in slechts 12% ook resten van zoogdieren (let wel: veld- en aardmuis komen niet voor in Ierland, dus het ging vooral om rosse woelmuizen, wat minder om bruine rat, huismuis, bosmuis, dwergspitsmuis en huisspitsmuis). Onder de vogels sprong de Watersnip er bovenuit, maar er werden ook veel kleine zangvogels gepakt. Kleine vogels werden vooral in het dieet van kustbewonende kiekendieven gevonden; in het hoogland overwoogen middelgrote vogels (snippen, lijsters). (alan_mccarthy@umail.ucc.ie).

McGrady M., Schmidt M., Rad Z.E. & Meyburg B.-U. 2022. Tracking of an Egyptian Vulture *Neophron percnopterus* as it transitions from being a floater to a territory-holder. *Sandgrouse* 44: 122-133.

Een lastig onderwerp van studie is wat er gebeurt met jonge vogels na het uitvliegen. Je kunt ze wel een ring omdrukken, en wie weet levert dat ooit een terugmelding op, maar we tasten in het duister over hun verdere levensloop. Waar gaan ze naartoe, hoe lang duurt het voordat ze zich als broedvogel vestigen (en waar doen ze dat, in vaktaal: natale dispersie)... Aasgieren zijn gelukkig stevige jongens waar je een zender op kunt zetten. De volwassen vogel van dit verhaal werd op 20 januari 2018 op een vuilstort in Oman gevangen, en stuurde tot 30 maart 2020 posities door. In dat tussenliggende tijdvak werd de vogel niet in het wild gezien. Toch konden de binnenkomende gegevens zinvol worden geïnterpreteerd tot een fase waarin werd gezworven ('floaters', verplaatsingen van gemiddeld 100 km per dag, in totaal ruim 19.000 km) en meerdere fases waarin de vogel zich vestigde (verplaatsingen gemiddeld 5-28 km per dag). In eerste instantie zwierf de vogel over forse afstanden door het Nabije Oosten, maar na 15 maanden leek de vogel een territorium te hebben gevonden (in Iran) en was het zwerven afgelopen (gebruikt gebied 14-424 km², range afhankelijk van broedtijd of niet-broedtijd). Helaas is onbekend waar de vogel was geboren. (mikejmcgrady@aol.com).

Milchev B.P. 2022. Diet shifting of tortoise-eating Golden Eagles (*Aquila chrysaetos*) in southeastern Bulgaria. *Ornis Fennica* 99: 60-70.

Voor Steenarenden in Bulgarije waren landschildpadden het hoofdvoedsel in de Jaren negentig (50% in aantallen). Dat is niet meer zo: in 2014-21 waren dat egels (de lokale soort) en relnuizen geworden; schildpadden maakten nog maar 5.8% van het zomermenu uit. Of dat echt komt doordat de lokale mensen de schildpadden zodanig hebben weggehaald dat de stand is gecrasht (het idee van de auteur), blijft onduidelijk bij gebrek aan gegevens. Ook de predatie van jongvee zou zijn verminderd (maar dat was al niet veel), volgens het idee dat veehouderij is gekelder in Bulgarije (wederom: geen gegevens waarmee dat wordt aangetoond). Lastige studie, met veel woorden en weinig echte data (wel veel procenten). Maar dat de de ZO-Bulgaarse Steenarenden tegenwoordig minder schilpadden eten, is ongetwijfeld juist.

Morollon S., Urios V., López-López P. 2022. Fifteen days are enough to estimate home-range size in some long-lived resident eagles. *J. Ornithol.* 163: 849-854.

In het kader van 'hoe komen we zo min mogelijk buiten' hebben onderhavige auteurs uitgevonden dat je voor het bepalen van de grootte van acitiviteitsgebieden van Haviken Steenarenden maar 2200-2800 fixes van zendervogels nodig hebt, ofwel data van 15 dagen. Zij vinden dat een interessante uitkomst voor de arme sloebers die weinig data tot hun beschikking hebben. Tsja, wat moeten we daar nu weer van denken. Misschien beter je best doen? Het veld ingaan? Andere zenders gebruiken?

Pfeiffer T. & Meyburg B.-U. 2022. Flight altitudes and flight activities of adult Red Kites (*Milvus milvus*) in the breeding areas as determined by GPS telemetry. *J. Ornithol.* 163: 867-879.

In Duitsland werd van volwassen Rode Wouwen de vlieghoogte in het broedseizoen bepaald met behulp van gezenderde vogels. Er vliegen in Duitsland en Zwitserland nogal wat wouwen tegen windmolens aan, vandaar. Het onderzoek vond plaats tussen 2012 en 2018 in een gebied van 1000 km² nabij Weimar in Thüringen. Het ging om 19 mannen en 10 vrouwen. De vogels werden actief rond zonsopkomst en de bulk van

de jacht vond vliegend plaats (zie deze Takkeling voor een geval waarbij de vrouwen op de grond regenwormen liepen te pikken). De meeste activiteiten vonden in de middag plaats, maar tussen 7 en 16 uur werd sowieso veel gevlogen, vooral ten tijde van grote jongen in het nest. Mannen vlogen veel meer dan vrouwen (wat met het broedsel te maken had: vrouwen blijven meer bij het nest), gemiddeld zo'n 2.5 maal meer. De helft of meer van hun vluchten speelde zich tussen de 5 en 60 m hoogte af, maar ze konden hoogtes halen tot 1600 m (verreweg de meeste bleven lager dan 500 m); dat laatste vooral als de vogels over zich over langere afstanden verplaatsten en energiezuiniger wilden vliegen (vervoer van prooi naar het nest). Ruim voor zonsondergang, gemiddeld zo'n 87 min ervoor, hielden de mannetjes op met jagen; de vrouwen deden dat al veel eerder, namelijk 154 minuten voor zonsondergang. De vrouwen wisten gunstige omstandigheden goed te benutten, bijvoorbeeld als stevige wind zorgde voor opwaartse luchtstromingen (maar er werd een negatieve correlatie gevonden tussen vlieghoogte en windsnelheid) of wanneer langdurige zonschijn in thermiek resulteerde. (BUMeyburg@aol.com).

Rebecca G.W. 2020. Merlin breeding season diet on Deeside, North-east Scotland, in relation to area and land-use changes. Scottish Birds 40: 195-205.

Een studie van het voedsel van Smellekens in Schotland, uitgevoerd tussen 1980 en 2003. In totaal werden 10.657 prooien gevonden, van 59 vogelsoorten. De belangrijkste waren Graspieper, Tapuit, Spreeuw, Vink en Veldleeuwerik. Deze soorten maakten 80% van het dieet uit, zowel in aantallen als biomassa. De bebossing van hooglanden resulteerde in een stijging van het aantal bos- en struikbewonende vogelsoorten in het dieet, maar over de hele linie genomen bleven open-land-vogels de boventoon voeren.

Rheindt F. 2022. Immature Peregrine Falcon *Falco peregrinus ernesti* and Oriental Hobby *F. severus* – an underappreciated identification problem. BirdingASIA 37: 65-68.

De bezoekers van ZO-Azië kunnen tegen de lokale ondersoort van de Slechtvalk *ernesti* aanlopen, maar ook tegen de Oosterse Boomvalk. De Slechtvalk is een behoorlijk wat kleinere versie van die welke we in West-Europa kennen. In volwassen klee is de Oosterse Boomvalk gemakkelijk van *ernesti* te onderscheiden vanwege zijn rossige onderzijde. Onvolwassen vogels lijken qua verenkleed echter sterk op een Slechtvalk, maar hun onderzijde is gevlekt in plaats van gestreept, hebben al een ietwat rossige zweem (bij Slechtvalken zwart-wit) en zijn natuurlijk ranker gebouwd met verhoudingsgewijs langere vleugels. Interessant aan onvolwassen kleden van roofvogels is de gelijkenis met kleden van zwaardere (en gevaarlijker) soorten. Gaat het om mimicry, een evolutionaire aanpassing die een zwakkere soort misschien vrijwaart van predatie (al dan niet bij het nest)?

Ruegg K.C. et al. 2022. The American Kestrel (*Falco sparverius*) genoscape: Implications for monitoring, management, and subspecies boundaries. Ornithology 138: 1-14.

De Amerikaanse Torenvalk telt maar liefst 17 ondersoorten, kortom, een paradijs voor de genetisch angehauchte onderzoekers (waarvan er 20 aan dit stuk meewerkten). Het genenlandschap van deze soort bracht vijf subpopulaties aan het licht, genetisch goed van elkaar te onderscheiden, niet alleen geografisch maar bovenal wat betreft hun

trekgedrag: standvogel, deeltrekker of langeafstandstrekker. Dit valkje gaat behoorlijk achteruit, maar wat dit soort onderzoek nu echt bijdraagt aan bescherming is duister. De bescherming toespitsen op subpopulaties, zoals hier voorgesteld? Hoe dan, welke bescherming?

Samraoui B. et al. 2022. Diet of breeding Eleonora's falcon *Falco eleonora* in Algeria: Insights for the autumn trans-Mediterranean avian migration. *Bird Conserv. Int.* 2022;12:e9065.

Op een rotseiland voor de kust van Algerije (Kef Amor) werden in 2010-12 3080 prooien verzameld bij nesten van Eleonora's Valken. Dat betrof bijna uitsluitend vogels (in 77 soorten), plus nog 3 soorten insecten en 1 gekko. De diversiteit in het menu nam toe in de loop van de herfst (broedtijd van de valken valt samen met de doortrekkie van vogels op weg van Europa naar Afrika). De meest gevangen soorten waren, in volgorde van afnemend belang, tuinfluiter, gekraagde roodstaart, tapuit, gierzwaluw en paapje. De 20 talrijkste vogelprooien waren goed voor 90% van het menu (in aantallen). (bsamraoui@gmail.com).

Skrabal J. et al. 2021. Red Kites *Milvus milvus* wintering in their natal area: demographic, environmental, and temporary factors affecting spatiotemporal behaviour. *Bird Study* 68: 381-395.

Jonge Rode Vrouwen in Oostenrijk, Tsjechië en Slowakijë kregen zenders opgezet, in totaal bij 151 vogels, en wel tussen 2014 en 2020. Van die vogels overwinterden er 34 (12 vrouwen, 21 mannen, 1x sekse onbekend) in hun geboortestreek. De vrouwen hadden er een handje van tijdelijk in een gebied rond te hangen (88% van hun tijd in de winter, waartoe ze 1-4 aparte gebieden gebruikten met een gemiddelde grootte van het activiteitsgebied van 190 km²). De grootte ervan hing samen met leeftijd (broedvogels kleinere gebieden dan vrouwen die nog niet hadden gebroed), landgebruik (hoe meer bos, hoe kleiner het activiteitsgebied) en muizendichtheid (bij hoge dichtheid veldmuis meer vrouwen). Naarmate de vrouwen meer tijdelijke gebieden gebruikten, maakten ze van meer slaappleaatsen gebruik (vrouwen slapen sociaal). Grote slaappleaatsen gingen altijd gepaard met een lokaal hoge dichtheid van veldmuizen. Onder die omstandigheden jaagden de vrouwen minder, en zaten ze langer op rustplekken in het bos. Vandaar ook dat kleine activiteitsgebieden samenvielen met een hoger aandeel bos. (skrabalh@seznam.cz).

Snirer L. et al. 2022. Adaption of Common Buzard (*Buteo buteo*) chick by the Eastern Imperial Eagle (*Aquila heliaca*). *Tichodroma* 2022.34:1.

Iedereen zal ondertussen wel eens een filmpje hebben zien langskomen met een zeearendnest waarop naast de jonge Zeearend(en) een of meer buizerdkuikens zijn te zien, levend en wel. In 2021 werd dat in een natuurgebied in Slowakije bij een Keizerarend vastgesteld. De twee arendeieren kwamen niet uit, maar het levend aangetroffen buizerdjong werd opgevoed door de arenden. Hoe zo'n jong op het arendnest komt, is een raadsel maar het is waarschijnlijk door de arenden zelf aangevoerd. Deze populatie van Keizerarenden groeide overigens tussen 1997 en 2018 naar 15 paren (daarna stabiel).

Temeles E.J. 2022. The effects of prey availability and capture success on the foraging and territory economics of a predatory bird, *Circus hudsonicus*. *J.*

Ornithol. 163: 767-777.

De beschikbaarheid van muizen is belangrijk voor Blauwe Kiekendieven, maar ze moeten die ook kunnen vangen. Dat kost tijd en moeite. De Noord-Amerikaanse Blauwe Kiekendieven besteedden, mits ze er een territorium op na hielden, meer tijd aan agressieve verjagingen dan aan het foerageren zelf, dat in tegenstelling tot niet-territoriale vogels. Het bleek dat het territoriale gedrag energetisch uit kon tenzij de muizenstand extreem laag was. Territoriale vogels hadden een energie-uitgave die lager was dan hun dagelijkse energie-behoefte, zelfs met inbegrip van territoriaal gedrag en het feit dat het jachtsucces enorm variabel was (soms vangst van muis binnen paar minuten, dan weer pas na >1 uur). Bij de niet-territoriale vogels lag de energie-uitgave veel hoger. Er wordt geschat dat een kiekendief per dag vier prooien van elk 25 g moet vangen om rond te komen. Vangst van een grotere prooi kan dan rendabel zijn (tenzij die schaars zijn of moeilijk te vangen).

Väli U. 2021. Habitat use of the black kite *Milvus migrans* in Estonia. *Hirundo* 34: 40-52.

De Zwarte Wouw is een zeldzame broedvogel in Estland. Hier wordt het leefgebied beschreven van 8 paren met 10 nesten in 2018-21. Alle hadden ze gemeen dat bos en boerenland de overwegende habitats rond het nest waren. Vier paren broedden op <5 km van een vuilstort (6 paren op <12 km). Maar slechts 1 paar had grote waterplassen in de buurt van zijn nest, in de literatuur vaak benoemd als een voorwaarde voor nestelen.

Väli U., Nellis R. & Lohmus A. 2019. The abundances and reproductive performances of Estonian raptors from 1994 to 2018. *Hirundo* 32: 40-62.

De roofvogels en uilen worden in Estland in vaste proefvlakken gevolgd (50-100 km² per plot), jaarlijks rond de 1000-1500 km² (maar niet elke proefvlak elk jaar) Tussen 1999 en 2018 gingen Blauwe Kiekendief, Havik en Oehoe achteruit. Zee- en Schreeuwardend, Bruine Kiekendief en Dwerfguil namen toe. De andere soorten schommelden in aantal. De reproductie van de grondbroeders was ingezakt, maar herstelde zich enigszins in de vijf jaar voorafgaand aan 2018. Helaas zijn de reproductiecijfers per 5-jaarlijkse perioden gemiddeld, wat ze minder bruikbaar maakt.

Vrlik P. & Dobrota M. 2021. The first documented breeding of the White-tailed Sea-eagle (*Haliaeetus albicilla*) in the Turiec and Liptov regions (N Slovakia). *Tichodroma* 33: 65-68.

In 2020 en 2021 broedde er een zeearendpaar in twee verschillende grove dennen in Turiec (in totaal 4 jongen vliegvlug), en in 2021 eentje in Liptov in een lariks (1 jong uitgevlogen). Voor deze gebieden waren dat nieuwe vestigingen in het noorden van Slowakije.